

Jukio Mišima

Zpověď masky

Tato kniha vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR.

CONFESSIONS OF A MASK

Copyright © 1949, The Estate of Yukio Mishima

All rights reserved

© Rubato, 2019

Translation © Klára Macúchová, 2019

ISBN 978-80-87705-76-6

Krásá

Krásá je strašlivá a hrozná věc! Strašlivá, protože ne-definovatelná a definovat ji není možné, protože nám Bůh dal samé hádanky. Břehy se tu sbíhají, všechny rozpory tu žijí vedle sebe. Já jsem, hochu, hodně nevzdělaný, ale dost jsem se o tom napřemýšlel. Všude plno tajemství! Člověka na světě utlačuje příliš mnoho záhad. Rozlušti je, jak umíš, a vyvázni se zdravou kůží. Krásá! Nemohu snést, že některý člověk i s ušlechtilým srdcem a velmi rozumný začne ideálem Madony a končí ideálem Sodomy. Ještě hroznější je, když někdo už se sodomským ideálem v duši nepopírá ani ideál Madony a jeho srdce jím hoří, opravdu jím hoří tak jako v jeho mladých nevinných letech. Čert aby se v něm vy-znal, tak je to! Co rozum vidí jako hanbu, to je pro srdce ve-směs krásá. Je v Sodomě krásá?...

Ostatně člověk vždycky mluví o tom, co ho bolí.

F. M. Dostojevskij, *Bratři Karamazovi*
(podle vydání SNKLU, 1965,
přeložil Prokop Voskovec)

I.

Léta jsem trval na tom, že jsem při svém narození viděl, co se děje kolem. A pokaždé, když jsem o tom začal mluvit, se dospělí nejprve rozesmáli, brzy je ale napadlo, že mám v hlavě něco nekalého, a znechuceně tak zkoumali moji bledou, dítěti nepodobnou tvář. Občas jsem o tom spustil i před hosty, kteří nebyli právě naši blízcí přátelé. Babička se obávala, že mě budou pokládat za hlupáka, a tak můj výstup ostrým hlasem okamžitě přerušila a řekla mi, ať si jdu hrát jinak.

Někdy je mé tvrzení pobavilo a zaníceně se mi ho snažili vyvrátit srozumitelnými a přesvědčivými argumenty. Vysvětlovali mi například, že nemluvně nemá v době narození otevřené oči, nemá ani schopnost jasně vidět, a i kdyby nakrásně vidělo, nemohlo by si to pamatovat.

„No, nemám pravdu?“ dodávali a plácali mě po útlých zádech. Jenomže mě nepřesvědčili. Potom je zpravidla napadlo, že mi nejspíš naletěli.

Ten malý je pěkně mazaný, zaručeně nás chce přimět, abychom mu řekli něco *o tom*. Proč se jen nedokáže

nevinně zeptat jako každé jiné dítě, kde se tady vzal nebo proč se narodil?

Nakonec si mě vždycky mlčky měřili chladným pohledem a mrazivým úsměvem mi dávali najevo, že jsem se jich čímisi, co jsem stěží mohl v té době pochopit, hluboce dotkl.

Podezírali mě bezdůvodně. Ani náhodou jsem neměl v úmyslu se jich na *tu věc* ptát. A i kdybych nakrásně chtěl, nikdy by mi nepřišlo na mysl použít k tomu nějakou lest. Báł bych se, že je urazím.

Mohli mi to ovšem vysvětlovat horem dolem, mohli se mi smát, já stále trval na svém: na vlastní oči jsem viděl okraj vědra z jemného čerstvého dřeva, v němž mě hned po narození koupali. Rozhlížel jsem se z vody a viděl paprsek slunce, který do vědra pronikal. V místě, kde se jej dotýkal, se dřevo lesklo, jako by bylo ze zlata, a jazyky vody se vlnily, jako by ho chtěly olíznout, ale až na okraj vědra nedosáhly. Prozářené vlnky se uvnitř donekonečna srážely a spojovaly; vodou jemně prostupovalo světlo. Možná sluneční paprsky dosahovaly až tam, nebo to snad byl pouze jejich odraz. Těžko říct, jestli jsem to zaslechl od někoho, kdo byl mému narození přítomen, nebo zda to všechno byla jen moje bezbřehá fantazie.

Nejpádnější argument, který mé tvrzení vyvracel, byl ten, že jsem se nenarodil ve dne. Narodil jsem se v devět hodin večer, takže jsem stěží mohl vidět sluneční paprsek. Dobírali si mě, že jsem viděl leda tak elektrické světlo, já se ale nedal a trval jsem na svém: i kdyby to bylo o půlnoci, na

to jedno jediné místo dopadal sluneční paprsek. Byl jsem zkrátka pevně přesvědčen, že jsem při své první koupeli viděl okraj vědra a mihotavé sluneční světlo.

Narodil jsem se v roce 1925, dva roky po Velkém zemětřesení v Kantó. Deset let předtím se můj dědeček vzdal úřadu územního guvernéra. Vzal na sebe odpovědnost za korupční skandál, který zavinil jeho podřízený. (Nechci přehánět, ale za celý svůj život jsem vážně neviděl člověka, který by ostatní přijímal s tak hloupou a bezbřehou důvěřivostí jako dědeček.) Od té doby začala naše rodina upadat a klesala s takovou bezstarostností, že to až vypadalo, jako by rozjařeně letěla ze srázu. Horentní dluhy, konfiskace, rozprodej rodinných statků... Přibývajících finančních problémy působily jako jakýsi zoufalý popud zvyšující naši patologickou rozhazovačnost.

Takže já už jsem se narodil v dost nehezké části města, ve starém nájemním domě, ošklivém, ale snobském, s kýčovitou železnou bránou, předzahrádkou a s přijímací halou velkou tak, že by klidně mohla být v nějaké kapli na periferii. Stavba to byla velká, ale působila ošumělým a zašlým dojmem. Když se na ni člověk díval ze svahu, vypadala jako dvoupatrová, z pohledu pod kopcem byla třípatrová. Uvnitř byla spousta temných místností. V domě, rozvrzaném jako stará kredenc, žili babička, dědeček, otec, matka a navíc pět služebných.

Základem všech rodinných nesnází byla nejen dědečkova podnikatelská vášeň, ale také nemoc a rozmařilost

babičky. Dědeček se často nechával zlákat plány, které mu předkládali jeho pochybní kamarádi, a znovu a znovu se vydával se svými sny o zlatu na cesty do dalekých krajů. Babička, která pocházela ze starého vznešeného rodu, dědečkem pohrdala. Nenáviděla ho. Byla malicherná a svěhlavá a k tomu se někdy chovala jako poněkud pomatený poeta. Její nervy pomalu, ale spolehlivě nahlodávala chronická kraniální neuralgie, která však zároveň jejímu intelektu dodávala určitou vypjatou ostrost. Kdo by tušil, že záchvaty šílenství, které ji provázely až do smrti, byly upomínkou na neřesti, jimž se dědeček oddával v mládí? A do tohoto domu si otec přivedl křehkou a krásnou nevěstu, moji maminku.

14. ledna 1925 na matku dolehly porodní bolesti. Narodil jsem se v devět hodin večer. Malé miminko vážící sotva dva a půl kilogramu. Sedmý den mi večer oblékli flanelovou košilku, přes ni ještě jednu hedvábnou krémové barvy, a navrch mi natáhli hedvábné kimono. Celá rodina se shromáždila, dědeček přede všemi napsal moje jméno na pruh bílého ceremoniálního papíru a vložil ho do domácího oltáře na podstavec pro obětiny.

Původně jsem byl plavovlasý, ale jak mi hlavu pořád mazali olivovým olejem, vlasy mi zčernaly.

Rodiče obývali první patro, což se babičce hodilo. Pod záminkou, že vychovávat malé dítě ve vyšším patře je nebezpečné, mě už čtyřicet devět dní po narození vyrvala z rukou mé matky. Ačkoli byla chorá, nechala mi postavit postýlku hned vedle svého lůžka, a já tak vyrůstal

v nikdy nevětraném pokoji prosyceném pachem nemoci a staroby.

Když mi byl asi rok, měl jsem nehodu. Babička byla zrovna v divadle, a tak měl otec s bratrance i s maminkou příležitost uvolněně se bavit. V jednu chvíli šla matka pro něco do prvního patra a já jsem lezl za ní. Přitom jsem se jí zamotal do cípu kimona, spadl jsem ze třetího schodu a zranil se na čele.

Babičku nechali vyvolat z divadla. Když přicházela domů, otec už jí šel naproti. Zastavila se ve vchodu, opřela se o hůl, upřeně se na otce zahleděla a podivně vyrovnaným, pevným hlasem se s pečlivým důrazem na obou slovech zeptala: „Je mrtev?“

„Ne.“

Nato vkráčela do domu rázným krokem jako nějaká kněžka.

Když mi byly čtyři, začal jsem na Nový rok ráno zvracet nějakou tekutinu podobnou kávě. Prohlédl mě rodinný lékař a konstatoval, že mé uzdravení nemůže zaručit. Píchali do mne kafr a glukózu, až jsem byl jako řešeto. Na zápěstí i na předloktí jsem měl nehmatný puls. Trvalo to dvě hodiny. Už mě pokládali za mrtvého.

Okamžitě se shromáždila celá rodina, připravili mi šaty do rakve, snesli všechny moje oblíbené hračky. Uplynula další hodina, když jsem se najednou vyčůral.

„Přežije,“ prohlásil bratr mé maminky, také lékař.

„Moč je důkaz,“ vysvětlil, „že jeho srdce začalo zase pracovat.“

Za chvílku ze mě vyšla moč podruhé. Do obličej se mi pomalu vracel nádech života.

Touto nemocí, syndromem cyklického zvracení, jsem od té doby trpěl chronicky. Přepadala mě tak jednou do měsíce, tu lehce, tu s větší silou, nejednou byl můj stav kritický. Podle tempa, jakým se ke mně nemoc přibližovala, jsem se nakonec naučil rozpoznat, zda mě přivede na pokraj života, nebo jsem mimo dosah smrti.

A právě do těchto dob sahá moje nejstarší vzpomínka, jejíž obraz je v mé mysli podivně živý a neustále mě pronásleduje. Tentokrát se jedná o událost, která se opravdu přihodila, o tom nemám žádné pochybnosti.

Už nevím, kdo to se mnou tehdy šel. Mohla to být matka, ošetřovatelka, služebná nebo teta. Neuvědomuji si ani jasně, jaké bylo roční období. Pamatuji si jen, že na domy ve svahu dopadaly tlumené paprsky odpoledního slunce. Šel jsem do kopce směrem k našemu domu, za ruku mě vedla jedna z těch žen, na niž si nepamatuji. Najednou mě nečekaně strhla ke straně a zastavila se. Proti nám seshora přicházel jakýsi člověk.

A mně se před očima zjevil obraz, nad kterým jsem pak v duchu znovu a znovu – a to velmi často – rozjímal. Po každé přitom získával nový význam, nabýval na intenzitě. V mlhavých obrysech celého výjevu vystupuje až nepřiměřeně zřetelně postava *člověka sestupujícího z kopce dolů*. A právě to je první z obrazů, které mě trýzní a děsí celý život.

Ze svahu tehdy šel mladý, pohledný, zdravě vypadající muž. Kolem hlavy měl omotaný špinavý ručník, oči se mu leskly. S každým krokem zkušeně vyvažoval tíhu vahadla, na němž nesl vědra s výkaly. Byl to sběrač lidských fekálií. Měl obuté pracovní *tabi* s gumovou podrážkou a ke stehnům mu těsně přiléhaly tmavomodré plátěné kalhoty. Zkoumavě jsem na něj zíral. Byly mi teprve čtyři roky, ovšem na to, jak jsem byl malý, mě nebývale zaujal. Nechápal jsem jasně, co to vše obnáší, ale cítil jsem, že pro mě sběrač představuje prozatím nepochopitelnou prvotní výzvu. A ta mě dráždila svou záhadností. Tajemná výzva, která se mi poprvé zjevila v podobě sběrače fekálií! Jak příznačné! Exkrement je totiž symbolem země. Tohle zaručeně nemohlo být nic jiného než volání potměšilé lásky Matky Země.

Už tehdy jsem tušil, že na lidském rodu ulpívá zvláštní druh jakési intenzivní žádostivosti – a já jsem zatoužil ocitnout se v kůži toho špinavého mladíka. Pozoroval jsem ho, a aniž bych chápal proč, chtěl jsem se jím stát. Moje touha měla dva důležité znaky, které si pamatuji naprosto přesně: tmavomodré těsné kalhoty a práci. Kalhoty zvýrazňovaly spodní část sběračova těla a on se v nich pohyboval velmi mrštně. Zdálo se mi, jako by krácel přímo ke mně. Jak já ty kalhoty bezmezně obdivoval!

A ta jeho práce! Chlapci se v době, kdy berou rozum, chtějí obvykle stát generálem, ale ve mně se vznítily touhy stát se sběračem fekálií. Hlavní důvod zřejmě spočíval v těch tmavomodrých kalhotách, ale rozhodně to nebylo

pouze pro ně. Tahle tužba se ve mně rozvíjela, mohutněla a rozpínala se do neuvěřitelných rozměrů.

Ještě chci podotknout, že touha, kterou ve mně probudila tato práce, se podobala pronikavému smutku. Smutku, který až svírá tělo. Cítil jsem vůči sobě lhostejnost, jako bych se sám sebe zřekl. Souznění s nebezpečím. Ta touha ve mně vyvolávala prapodivnou směsici nicotnosti a vitality. Tím vším mě naplňovala výzva sběrače fekálií.

Byl jsem ovšem jen malý chlapec a sběračovu práci jsem pravděpodobně dost dobře nechápal. Někdo mi zřejmě vyprávěl o nějakém jiném zaměstnání a já si to s ním kvůli tomu jeho oblečení popletl. Jinak si to nedovedu vysvětlit. Obdobnou touhu jsem pak cítil vůči řidičům svátečních květinových tramvají nebo dozorčím v metru. I tato povolání na mě působila dojmem tajemného „tragického života“, z něhož mám být já sám nadobro vyloučen.

Dozorčí v metru. Řada zlatých knoflíků na hrudích jejich modrých uniforem se v mé mysli spojovala s pachem gumy a mentolu, který se v té době vznášel ve stanicích, a to ve mně vyvolávalo asociaci s „tragickými záležitostmi“. V hloubi srdce jsem člověka, který žil v takovém pachu, pokládal za nešťastného. Moje chápání tragická totiž utvářely životy a události odehrávající se zcela mimo mě, na místech, která přitahovala mou smyslnou pozornost, ale zároveň mi byla i s jejich obyvateli odepřena. Myslím, že jsem svůj smutek z oné absolutní exkomunikace v duchu transformoval do soucitu s těmi lidmi i s jejich existencí. Jejich životy jsem s nimi sdílel prostřednictvím svého vlastního smutku.

Co jsem tehdy pokládal za tragické, byl, pokud se nemýlím, patrně pouhý stín vrhaný předtuchou mnohem většího budoucího smutku, mnohem hlubšího pocitu vyloučení, který mě v budoucnosti čekal.

Mám ještě jednu ranou vzpomínku.

Muselo se to stát, když mi byly čtyři roky, protože v pěti už jsem uměl číst a psát. Tohle bylo v době, kdy jsem to ještě neuměl, jen jsem si prohlížel obrázkové knížky.

Knížek jsem měl spoustu, ale pouze jedna vzbuzovala mou zanícenou zvědavost; přesněji řečeno vyvolával ji jediný obrázek. Dokázal jsem na něj civět celá nekonečně jednotvárná odpoledne a na vše ostatní zapomenout. Péče ošetřovatelky a služebné mi při tom byla na obtíž. Jakmile ke mně některá z nich vešla, rychle jsem obrátil list. Cítil jsem se provinile. Přál jsem si žít takovým životem, který by mi umožnil dívat se celý den jen na ten jeden obrázek. Všechno ostatní mě nechávalo chladným, ale sotvaže jsem otevřel onu knihu, srdce se mi rozbušilo.

Pozoroval jsem v ní rytíře, který seděl s taseným mečem na bílém koni. Bělouš s rozvášněnými nozdrami se mocně zarýval předním kopytem do země. Rytíř měl na sobě stříbrné brnění s nádherným erbem, za hledím mu byl vidět spanilý obličej. Mečem neohroženě máchal proti modré obloze, jako by bojoval. Zápasil pravděpodobně se samotnou Smrtí. Výjev byl plný ničivé síly. Rytíř byl jen krůček od smrti. O tom jsem nepochyboval. Kdybych rychle otočil list, mohl bych ho třeba vidět na dalším obrázku zabitého, kdo

ví? Co když se ilustrace v knihách dokážou, aniž víte jak, jakousi zvláštní mocí proměnit v „příští okamžik“?

Ošetřovatelka jednou mimoděk otevřela knihu právě na této straně. Letmo na ni pohlédla a zeptala se mě: „Jestlipak znáš, chlapče, příběh k tomu obrázku?“

„Neznám.“

„Vypadá jako muž, že? Ve skutečnosti je to ale žena, Jana z Arku. Oblékla se do mužských šatů a šla do války bojovat za svou vlast.“

„Žena?!“

Připadal jsem si jako omráčený. Postava, kterou jsem pokládal za muže, byla ženská! Tenhle krásný rytíř má být ženou? (Těžko bych to komukoli vysvětloval, ale ještě dnes cítím hluboce zakořeněný odpor k ženám v mužském převleku.) Takhle mě zasáhla v životě první „pleticha reality“. Krutá odplata za moje sladké sny o jeho smrti. O mnoho let později jsem v žalmu Oscara Wilda, opěvujícího smrt krásného rytíře, objevil tyto verše:

*Mezi střelami zavražděn leží
krásný rytíř.*

Od té doby už jsem se na tu knihu ani nepodíval. Ani jsem se jí nedotkl.

Huysmans pojednává v románu *Là-Bas* o Gillesi de Rais, který byl z příkazu Karla VII. strážcem Jany z Arku. Huysmans vysvětluje, že ho její neuvěřitelné skutky, které de Rais viděl na vlastní oči, kultivovaly, a „ač přetvořeny

v nejdůmyslnější krutosti a nejrafinovanější zločiny“, jak sám řekl, staly se inspirací pro jeho mysticismus. I v mém životě sehrála Panna orleánská důležitou roli, třebaže ve mně vyvolala pocity odporu.

A ještě jedna vzpomínka.

Pach potu. Pach potu, který mě kamsi poháněl, podněcoval mou touhu, podmaňoval si mě.

Když jsem zbystřil pozornost, slyšel jsem velmi slabý, jakoby potlačený skřípavý zvuk a jeho ozvěnu. Připadal mi výhrůžný. Do toho se chvílemi mísila trubka a s ní se ke mně nesl prostý, podivně naříkavý zpěv. Zatahal jsem slůžebnou za ruku. Naléhal jsem, ať si honem pospíší. Svírala mě v náručí a já byl celý žhavý, jen abychom už byli u branky.

Ulicí před naším domem se z výcviku vracel vojenský oddíl. Pokaždé jsem se těšil, že mi hodní vojáci dají pár prázdných nábojnic. Byla to moje tajná radost, protože babička mi zakázala od nich nábojnice přijímat, že prý jsou nebezpečné. Těžký dusot vojenských bot, ušpiněné uniformy a les pušek by dokázal učarovat kdejakému dítěti. Mě okouzloval už jen pouhý zápach jejich zpotených těl. Vyvolával ve mně naději, že dostanu nábojnice.

Pokaždé mě do nosu udeřil pach potu vojáků. Opájel mě jako vůně mořského vánku, jako vzduch rozpálený nad útesy do zlatova. Snad právě tohle je moje první vzpomínka na vůni. Samozřejmě jsem si tehdy ještě neuvědomoval její přímou sexuální souvislost, ale i tak ve mně pomalu

a neodvratně probouzela živočišnou lačnost vůči takovým věcem, jako je osud vojáků, tragičnost jejich služby, vzdálené země, které poznávají, a smrt.

Tyto podivínské prožitky, které představují můj první střet se životem, se objevovaly od samého počátku ve skutečně mistrné dokonalosti. Nechybělo jim vůbec nic. Znovu jsem v nich pátral po několika letech, když jsem hledal zdroje vlastního vědomí a jednání, ale ani pak jsem nenašel žádnou trhlinu, nechybělo jim naprosto nic.

Nikdy, ani v dětství, jsem své pojetí lidské existence neopíral o augustinánskou teorii predestinace. Neurčitě pochybnosti mě mučily znovu a znovu – mučí mě ostatně stále –, ale skepsi jsem vždy pokládal za jistou formu hříšného pokušení a moji deterministickou teorii mi nikdo nedokázal vyvrátit. Už v době, kdy jsem ještě ani nebyl schopen si o tom něco přecíst, jsem vnímal určitou podivnou nabídku, jakési menu všech mých životních neklidů. Stačilo jen prostřít ubrus a zasednout k jídelnímu stolu. Vlastně i způsob, jakým teď píší o takhle výstředních věcech, je pečlivě vytvořen na základě onoho menu. Nepochybně jsem ho takto chápal hned od začátku.

Dětství je dějiště zmateného prostoru a času. Od dospělých jsem slyšel zprávy z různých zemí, třeba o výbuchu sopky nebo o vzpouře vojska, k tomu se mi před očima odehrávaly záchvaty mé babičky nebo malicherné rodinné

hádky, navíc mě ještě pohlcovaly fantastické děje pohádek; to vše se mi pokaždé jevilo jako události téhož druhu. Svět jsem nepokládal za komplikovanější, než je konstrukce dřevěných domů, a takzvaná „společnost“ se mi nezdála oslnivější než svět pohádek. Byl jsem však už nucen do ní vkročit, a tak začal můj život být, aniž jsem si to plně uvědomoval, určitým způsobem omezený. Od počátku jsem se snažil klást odpor vzdornými fantaziemi. A ty byly překvapivě kompaktní. Připomínaly vášnivou touhu zabarvenou zoufalstvím.

V noci, když jsem byl v posteli, vznášelo se mi ve tmě, jež mě obklopovala, před očima rozzářené město. Bylo plné třpytu a přitom tajuplně a podivně nehybné. Jeho návštěvníci měli ve tvářích vtisknuty záhadné symboly. Na řeči a gestech lidí, kteří se v hluboké noci vraceli domů, vždy ulpívaly jakési tajemné stopy, něco jako znamení s příchutí svobodného zednářství. Jejich výrazy navíc prozrazovaly vyčerpanost, která nesnášela přímé pohledy. Připadalo mi, že kdybych se jejich tváří dotkl, zůstal by mi na prstech pigment, kterým je nabarvilo noční město. Připomínaly mi vánoční masky, které nechávají na prstech stříbrný prach, když na ně člověk sáhne.

Noc zvedala oponu přímo před mýma očima. Viděl jsem jeviště připravené pro kouzelnici Šókjokusai Tenkacu. (Jednou výjimečně vystoupila v divadle na Šindžuku. Kouzelník Dante, kterého jsem viděl na tomtéž jevišti několik let po ní, byl mnohem lepší než ona, ale ani Dante, ani pak

Universal Exhibition Hagenbeckova cirkusu mě nezaujali tak jako Tenkacu, když jsem ji viděl poprvé.)

Líně se vplížila na scénu s povýšeně sebejistým výrazem šlechtičny ve vyhnanství. Opuletní údy – stejné jako údy velké nevěstky z Apokalypsy – měla zahalené rouchem. Její aristokratické vystupování v sobě neslo zvláštní, jakoby pochmurný půvab. Přitom byla oblečená do kýčovitého kostýmu, takže to vypadalo, jako by měla tělo pokryté bronzovým třpytem bezcenných třepek. Byla zmalovaná jako nějaká potulná recitátorka balad, nanasla si na celé tělo, až po konečky prstů u nohou, bílý pudr, na ruku měla navlečené křiklavé náramky vykládané umělými drahokamy. Navzdory tomu všemu z ní číselá jakási melancholická harmonie. Všechny ty nevyvážené jednotlivosti vrhaly předivo stínů, které vytvářely nečekaný dojem jedinečného souladu.

Pochopil jsem, jak obrovský rozdíl je mezi touhou vtělit se do řidiče květinové tramvaje a přáním stát se Tenkacu. Nejnápadnější odlišnost spočívala v kouzlu „tragiky“, které Tenkacu zcela postrádala. Nepocítoval jsem u ní ani onu vzrušující směs touhy a výzvy. Přesto jsem se jednoho dne s tlukoucím srdcem vkradl do matčina pokoje, a i když jsem musel překonat sám sebe, otevřel jsem její šatník. Vyndal jsem mamincino nejpestřejší kimono. K tomu jsem si vybral pás *obi*, na němž byly olejovými barvami namalovány šarlatové růže, a omotal si ho kolem pasu na způsob tureckého paši. Hlavu jsem si ovinul hedvábným šátkem. Pak jsem se postavil před zrcadlo. Moje

improvizovaná pokrývka hlavy byla podobná šátku pirátů, o jakých se píše v *Ostrově pokladů*. Když jsem se uviděl, naplnila mě divoká radost.

Čekala mě ovšem ještě spousta práce. Každíčkový můj pohyb až po špičky prstů u nohou musel jaksepatří odpovídat tajuplnému zjevu kouzelnice. Za pás jsem si zasunul příruční zrcátko a tváře jsem si lehce poprášil bílým pudrem. Potom jsem se vyzbrojil stříbrnou baterkou a starým plnicím perem z tepaného kovu. Nakonec jsem použil všechno, co mi zrovna přišlo pod ruku.

Když jsem se takhle vystrojil, nasadil jsem vážný výraz a vtrhl k babičce. Nedokázal jsem potlačit tu šílenou radost a nadšení, lítal jsem po pokoji kolem dokola a křičel: „Jsem Tenkacu! Já jsem Tenkacu!“

S babičkou, která byla právě upoutána na lůžko, byla v pokoji také moje matka, služebná a ještě nějací hosté. Nikoho z nich jsem neviděl. Moje nepřičetná rozkoš se soustředila jen na vědomí, že se jim v mém přestrojení zjevuje Tenkacu. Neviděl jsem zkrátka nic než sám sebe. Najednou jsem však zaznamenal výraz maminky. Seděla jako omámená, byla poněkud pobledlá. V momentě, kdy se naše oči setkaly, rychle sklopila zrak.

Pochopil jsem. Vytryskly mi slzy.

Co jsem v tu chvíli pochopil nebo co vyvolalo to porozumění? Možná jsem tehdy poprvé zahlédl náznak tématu pozdějších let: „zármutek jako předehra hříchu“. Snad jsem si měl vzít z toho momentu ponaučení. Měl jsem se dovtípit, jak neforemná se bude jevit v očích lásky moje

izolace, a také jsem si měl na pozadí té ohavnosti uvědomit vlastní neschopnost přijímat lásku.

Služebná mě popadla, odvedla do jiné místnosti a ten nestydatý převlek ze mě strhala, jako kdyby škubala kuře.

Když jsem začal chodit do kina, moje vášň pro přestrojování ještě vzrostla. Držela se mě zhruba až do devíti let. Jednou jsem zašel se studentem, který u nás v domácnosti pomáhal, na inscenaci operety *Fra Diavolo*. Herec v roli Diavola měl na sobě úžasný dvorský kostým s kaskádami krajek na zápěstí. Prozradil jsem studentovi, jak bych si přál nasadit si jeho paruku a obléknout takový kostým. Posmíval se mi, ale já dobře věděl, že chodí do pokoje za služebními a baví je imitováním princezny Jaegaki.

Po Tenkacu mě okouzila Kleopatra. Jednoho zimního dne jsem uprosil našeho známého lékaře, aby mě vzal na film o ní. Rok se chýlil ke konci, a tak bylo kino poloprázdné. Doktor si opřel nohy o zábradlí a usnul. Celý film jsem náruživě sledoval sám. Scénu, v níž vstupuje egyptská královna do Říma, nesena na posvátných nosítkách houfem otroků, jsem doslova hltal. Královna měla melancholické oči se silnými nánosy barevných stínů na víčkách. Z perské houně se v jednom okamžiku vynořilo její jantarově zbarvené polonahé tělo. Byla oděna do velmi záhadného hávu.

Tentokrát jsem si umínil, že se ve svém převleku vyhnu pohledům babičky a rodičů (už to mi činilo dostatečně hříšné potěšení) a předvedu se jako Kleopatra jen

bratrovi a sestře. Co jsem si vlastně od těch ženských převleků sliboval?

Později jsem zjistil, že stejné touhy měl i Heliogabalus, císař doby římského úpadku, ten dekadentní bestiální vládce, který v Římě zničil antická božstva.

To tedy byly dva výchozí body mé existence. Abych to ještě ujasnil: první bod tvořil sběrač fekálií, Panna orleánská a pach potu vojáků. Druhým byla Tenkacu s Kleopatrou. Teď ještě chybí třetí základ mého bytí.

Jako dítě jsem vůbec neměl rád princezny. Četl jsem všechny pohádky, které mi přišly pod ruku, ale miloval jsem jen prince, především ty, které někdo zabil, nebo ty, kteří byli brzké smrti alespoň osudově předurčení. Zbožňoval jsem zkrátka všechny mladé prince, kteří zahynuli násilnou smrtí.

Z celé té spousty Andersenových pohádek mě silně okouzлил jedině Růžový elf, do něhož vrazil ničemný lotr obrovský nůž a zabil ho ve chvíli, kdy políbil růži, co měl na památku od své milé. Dlouho jsem nechápal, proč mě tolik přitahoval právě tenhle krásný mladík. Anebo proč mě z toho množství Wildeových pohádek zaujala jediná: Rybář a jeho duše. Vlastně jen mrtvola mladého rybáře v objetí mořské víly, která ho vynesla na břeh.

Samozřejmě jsem měl celkem rád i jiné knížky. Z Andersena jsem si oblíbil ještě Slavíka a růži. A dětské komiksy jsem si prohlížel také. Jenomže moje srdce nedokázalo odolat smrti, noci a krvi, přelud „vražděných princů“

mě vytrvale pronásledoval. Proč mě tak těšily sny o krutém umírání princů v kamaších, v nichž se rýsovala jejich těla? Nechápal jsem to. Toto by mi nikdo nedokázal vysvětlit.

Léta jsem vášnivě miloval také jednu maďarskou pohádku, která vypráví právě o tom. V oné pohádkové knížce byla navíc nesmírně realistická ilustrace prince v přiléhavých černých kalhotách se zelenomodrým opaskem, růžové tunice se zlatě vyšívanou bordurou a v bílých kožených rukavicích. Přes ramena měl princ přehozenou tmavomodrou pelerínu s výrazným šarlatovým lemováním, k tomu zlatou přilbu a rudý kord v zelené kožené pochvě. V levé ruce držel luk, pravou se opíral o větev staletého stromu a s impozantně zahloubaným výrazem pohlížel na hrůzostrašnou tlamu zuřivého draka, který se na něj chystal zaútočit. Princův pohled prozrazoval odhodlanost zemřít. Kdyby se měl stát vítězem, katem draka, naprosto by mě nezajímal! Naštěstí ho osud předurčil k záhubě.

Sudba jeho skonu však pohříchu nebyla bezvadná. Sedmkrát unikl smrti, aby zachránil svou sestru a pojal za manželku krásnou princeznu. Sedmkrát vstal z mrtvých, aby se dál těšil svému štěstí díky magické moci diamantu, který skrýval v ústech. Moje oblíbená ilustrace znázorňovala výjev těsně před první smrtí, když se ho chystal drak rozsápat. Později byl ještě „uchvácen obrovským pavoukem, který mu do těla vpravil jedovaté šťávy a hltavě ho sežral“, nato byl utopen, uškvařen v ohni, poštipali ho sršni a uštkl had, jeho tělo hodili do jámy plné nesčetného množství obrovských ostrých nožů s hroty obrácenými

vzhůru k nebi, zasypaly ho balvany, valící se na něj „jako strhující déšť“.

Princova smrt v tlamě draka byla v pohádce popsána do nejmenších podrobností: „Vmžiku se drak lačně do prince zakousl. Když ho trhal, byl už princ na pokraji svých sil, ale soustředil veškerou svou energii a pronikavou bolest důstojně snášel, dokud ho drak nerozsápal na malé kousíčky. Jeho tělo pak bylo bleskurychle zaceleno a on mrštně vylétl z tlamy draka ven. Neměl na sobě jediný šrám. Drak se na místě skácel mrtev k zemi.“

Tuto pasáž jsem pročítal snad stokrát, ale větu „neměl na sobě jediný šrám,“ jsem vnímal jako neodpustitelný kaz. Pokaždé, když jsem to četl, měl jsem pocit, že se autor dopustil závažné chyby. Jako by mě zrazoval. Až jsem jednou náhodou na něco přišel. Zjistil jsem, že když si při čtení zakrývám prsty část mezi slovy „malé kousíčky“ a „drak“, dostane příběh ideální podobu. Vyzníval pak následovně:

„Vmžiku se drak lačně do prince zakousl. Když ho trhal, byl už princ na pokraji svých sil, ale soustředil veškerou svou energii a pronikavou bolest důstojně snášel, dokud ho drak nerozsápal na malé kousíčky. Na místě se skácel mrtev k zemi.“

To by mě zajímalo, jestli by dospělí dokázali číst takto nesmyslně poskládaný text. Ale ten malý, ješitný cenzor byl natolik omámen vlastní představou, že obě věty urputně spojoval. A přestože jsem ve sdělení „drak ho rozsápal na malé kousíčky“ a „skácel se mrtev k zemi“ vnímal zjevný rozpor, nedokázal jsem vypustit ani jednu z těch vět.

Později jsem se s oblibou těšil představami, jak já sám umírám na bitevním poli nebo jak mě někdo vraždí. Přitom jsem se ve skutečnosti smrti strašně bál.

Někdy jsem po ránu tyranizoval služebnou až k slzám a potom ji sledoval, jak podává s úsměvem snídani, jako by se nic nestalo. Zkoumavě jsem ji pozoroval a domýšlel si, jaký asi může mít ten její úsměv význam. Tohle je projev ďábla, říkal jsem si. Služebná se nepochybně cítí jako absolutní vítěz. Teď zaručeně sprádá plán, jak mě ze msty otráví!

Zachvátila mne vlna hrůzy. Byl jsem přesvědčený, že mi dala do polévky jed! Snídaně jsem se ani nedotkl. Když jsem pak vstával od stolu, obvykle jsem se na služebnou upřeně díval, čímž jsem jí sděloval: Vidiš to? Nehnula ani brvou a já jsem úplně cítil, jak ji mrzí, že jsem jí zhatil plán otrávit mě. Pozorovala studenou polévku, v níž plavaly nějaké drobky. Zřejmě dumala nad tím, proč jsem ji nejedl.

Babička mi zakázala hrát si s kluky od sousedů. Zdůvodňovala to mým chatrným zdravím, hlavně se ale obávala, že bych od nich mohl pochytit špatné zvyky. Pomínu-li služebnou a ošetřovatelku, směl jsem si hrát jenom se třemi děvčaty ze sousedství, která mi babička sama vybrala. A protože i ten nejmenší hluk zhoršoval její neuropatii – už jen prudké otevření nebo zavření dveří, pískání hraček, zápas, zkrátka jakýkoliv nezvyklý zvuk nebo otřesy –, naše hra musela být ještě pokojnější, než je zvykem i u samotných

děvčátek. Tak jsem si raději sám četl, stavěl si něco z kostek, kreslil obrázky anebo se nevázaně nořil do svých fantazií.

Později se narodil bratr a pak ještě sestra, ale ty už rodiče nenechali v babiččině péči jako mě. Otec rozhodl, že jejich výchova bude volná, tak jak je to pro děti vhodné. Já jsem jim ale jejich svobodu – a také rozjívěnost – ani trochu nezávídl.

Zcela jiná situace však nastala, když jsem šel na návštěvu ke svým sestřenicím či bratrancům. Tam se po mně naopak vyžadovalo, abych se choval jako chlapec. Když mi bylo pět let – bylo to brzy zjara, těsně předtím než jsem nastoupil na základní školu – přihodilo se na návštěvě u jedné sestřenice (budu jí říkat Sugiko) něco, co mi utkvělo v paměti.

Sotva jsme se objevili, pratety mě začaly vychvalovat: Jak jsi vyrostl! Ty jsi ale velký! A babička se jejich chválou nechala natolik unést, že mi dovolila zvláštní výjimku v jídle. Tolik se vždy obávala záchvatu mého cyklického zvracení, o němž jsem se již zmiňoval, že mi zakázala jíst ryby s modrou kůží. Až do té návštěvy jsem jedl jen ryby s bílým masem, jako je platýs, flundra nebo pražma. Brambory jsem znal jen rozmačkané a propasírované, sójové cukroví jsem měl zakázané úplně, směl jsem jíst jen lehké sušenky, vafle nebo podobné suché sladkosti a z ovoce jsem nepoznal nic než tence nakrájená jablka nebo plátky mandarinek. Teď jsem tedy jedl poprvé rybu s modrou kůží – podávali tuňáka – a byl jsem navýsost spokojen. Tuňák byl strašně dobrý a pro mě byla jeho chuť

navíc obzvlášť důležitá: konečně jsem získal jednu výsadu dospělých. Ovšem na jazyku jsem zároveň pocítil hořkou příchut' rozpaků, neklidu z toho, že už mám být velký. Dodneška se mi tenhle dojem vybavuje pokaždé, když mám v ústech podobnou chuť.

Sugiko byla zdravé dítě, plné života. Když jsem u ní pře-spával, ležel jsem ve stejném pokoji hned vedle její postele. Sám jsem měl ustavičně problémy se spaním, a tak jsem se na Sugiko díval s lehkou závistí i obdivem, jak pokaždé usnula v momentě, kdy položila hlavu na polštář, bylo to, jako když se vypne stroj.

Měl jsem tam daleko víc volnosti než doma. Babička byla klidnější, protože tu nebyli moji rodiče, její latentní nepřátelé, kteří mě chtěli nepochybně uloupit, a tak mi poskytovala větší svobodu. Tady mě nemusela mít neustále na očích jako doma. Jenomže já jsem si svou svobodu nedokázal dostatečně vychutnat. Cítil jsem strnulost, jako bych jednal pod nátlakem, jako bych musel dodržovat nějaký nevyřčený závazek. Připadal jsem si jako invalida, který se v rekonvalescenci učí znovu chodit. A chyběla mi tu moje postel, kde jsem mohl zahálet a snít. A protože se ode mě navíc s naprostou samozřejmostí očekávalo, že se budu chovat jako kluk, začalo tehdy moje nešťastné nasazování masky. Tehdy jsem také začal matně chápat mechanismus celého toho divadla. To, co lidé pokládali za mé předvádění se, byl můj výraz potřeby návratu k vlastní přirozenosti, a naopak to, co pokládali za přirozené, bylo hrané.

Právě tahle vnučená maškaráda mě přivedla k tomu, abych Sugiko a ještě jedné dívce, která s námi byla, navrhl: „Pojďme si hrát na válku!“

Nebyla to bůhví jak vhodná hra pro děvčata, ani jedna z amazonek tak neprojevila přílišné nadšení. Ten návrh ale vyplynul z mého zvráceného smyslu pro povinnost – měl jsem prostě za to, že dívkám nesmím podlézat, že je naopak musím potrápít.

Hra na válku nebavila nikoho z nás, přesto jsme ji hráli. Toporně jsme pobíhali v šerém domě i venku, Sugiko ústy napodobovala ve stínu křovisek rachot samopalů. Nakonec jsem usoudil, že musím hru už ukončit. Vběhl jsem do domu, když mě dívky s pokřikem „pif paf“ pronásledovaly, chytil jsem se za hrud' a vysíleně se skácel uprostřed salónu.

„Co se stalo, Kóčane?“

Vojačky se polekaně přiblížily.

„Umírám na bojišti,“ odvětil jsem, aniž jsem otevřel oči nebo jen pohnul rukou. Kochal jsem se obrazem, jak tam ležím celý zkroucený. Nesmírně mě těšila představa, že jsem byl postřelen a umírám. Zdálo se mi, že bych nepociťoval bolest, ani kdyby se do mě opravdu trefili kulkou.

Léta dětství...

Vzpomínám si na jednu scénu, kterou by bylo možno označit za symbolickou, protože pro mě dnes představuje vlastní dětství, které je nenávratně minulostí. Tu scénu jsem sledoval v naší zahradě a cítil jsem při tom ruku

odloučení, ruku, která mě odnáší z mého dětství. Už tehdy jsem tušil, že se můj vnitřní čas bouří, že se zastavuje před tím jedním obrazem, detailně kopíruje jeho postavy, pohyby i zvuky, a v momentě, kdy bude kopie dokončena, rozplyne se původní obraz v čase a mně zbude jen drahocenná imitace. Opravdová trofej mého dětství. Každý má asi podobnou zkušenost, většinou ovšem proběhne tak nenápadně, že ji ani nebereme na vědomí. Zpravidla uplyne nepovšimnuta.

Já to prožil následovně.

Došlo k tomu při jednom letním svátku, když kolem našeho domu procházel slavnostní průvod. Původně chodíval jinou cestou, ale babička si na pořadateli vymohla, aby procesí prošlo naší ulicí. Zdůvodňovala to svýma bolavýma nohama, ale myslela přitom i na mě. Pořadatel mohl každý rok udělat větší či menší odchylku od původního plánu, tak nakonec slavnostní procesí procházelo před naším domem.

Všichni jsme průvod očekávali před branou. Obě křídla železné brány zdobené arabeskami byla otevřená dokořán. Dlážďení před ní bylo pokropené vodou. Zdálo se, že se k nám tlumeně přibližoval zvuk bubnů *taiko*.

Pomaloučku jsem začal rozlišovat jednotlivá slova tklivých tónů monotónního zpěvu nosičů svatyně *omikoši*. Melodie pronikala sváteční vřavou, jako by se snažila rozhlásit skutečné téma tohoto pošetilého lidského hemžení. Zdálo se mi, jako by hořekovala nad tou strašnou vulgaritou spojení lidí a věčnosti, nad tím tristním svazkem,

který může být završen jedině takovouto náboženskou zhýralostí.

Ve změti všech rozličných zvuků jsem rozeznal kovové cinkání hole odpuzující hmyz, kterou nesl kněz krácející v čele procesí, a lenivé bubnování i rozmanité výkřiky nosičů *omikoši*. Měl jsem sevřenou hrud. Srdce mi tlouklo tak, že jsem se sotva držel na nohou. (Od té doby už pro mě vždy bylo vzrušené očekávání spojené spíše s bolestí než s radostí.)

Kněz v čele průvodu měl nasazenu liščí masku. Zlaté oči magické šelmy se na mě dychtivě upíraly, jako by mě chtěly uhranout. Podvědomě jsem se chytil za cíp šatů někoho od nás z domu, kdo stál zrovna vedle mě. Mé vzrušení spíše připomínalo zděšení z průvodu, který jsem měl před očima, toužil jsem odtamtud utéct.

A přesně takhle jsem se k životu od té doby stavěl už pokaždé. S ničím, co jsem náruživě očekával a o čem jsem v přílišné naději dychtivě snil, jsem se nedokázal vypořádat jinak, než že jsem před tím nakonec utekl.

Později prošli pomocníci, nesoucí na posvátných lanech truhlu na milodary, a když nás minula bujaře poskakující svatyňka, kterou nesly děti, přiblížila se konečně hlavní šintoistická svatyně, černožlatá velebná *omikoši*. Už z dálky jsem na jejím vrcholu viděl zlatého fénixe. Půvabně se kolébal ze strany na stranu nad vším tím lomozem, jako by se houpal na vlnách. Až se mi z té oslepující nádhery udělalo špatně. Jen v těsné blízkosti svatostánku panoval klid, mrtvolné bezvětří, jako by se nad ním vznášel tropický vzduch.

Svatyně se spokojeně kývala na nahých ramenou nosičů. Působila na mě až potměšile, jako by jí byli nosiči lhotejní. Byla obehnána silným červenobílým lanem a pozlaceným pažením z černého laku. A uvnitř, za pevně zavřenými pozlacenými dvířky: krychlový metr černočerné tmy.

V poledne, za letního rozpuku bez jediného mráčku – dokonalá krychle prázdné noci, která neúnavně poskakovala a komíhala se nahoru a dolů, doprava a doleva. Slavnostně vládla veškerému tomu mumraji.

Konečně svatyně dorazila před náš dům. Všichni mladí nosiči na sobě měli stejné letní kimona, která odhalovala téměř celá jejich těla. Jejich pohyby působily dojmem, jako by s nimi omámeně cloumala samotná svatyně. Nohy mladíků připomínaly ohromnou změť, jejich oči jako by neviděly, co se děje kolem. Okolo pobíhali další muži s velkými vějíři a celý dav pobízeli nesmírně hlasitým pokřikem. V jednu chvíli se svatyně nebezpečně naklonila, hned nato se za ještě divočejšího křiku narovнала.

Nic nenasvědčovalo tomu, že by se mělo přihodit něco mimořádného, a třebaže to vypadalo, že muži jen projdou kolem, někdo z našeho domu zřejmě intuitivně vycítil nebezpečí a ruka, které jsem se držel, mě zničehonic odstrčila dozadu. V tom momentě se dala do pohybu nějaká tajemná síla.

„Pozor!“ zvolal kdosi.

Nedokážu říct, co se stalo potom. Ruka mě táhla pryč. Utíkali jsme do zahrady. Postranním vchodem jsme vběhli do domu. Kdosi se mnou vyběhl do prvního patra.

Vyšli jsme na balkón a já odtamtud zcela bez dechu pozoroval, jak lavina těl s černým svatostánkem vtrhla do naší zahrady.

Ještě dlouho potom jsem si lámal hlavu nad tím, jaká síla přiměla těch několik desítek mladíků k takové akci. Nechápu to dodnes. Jak je napadlo tak bezhlavě vtrhnout do našich vrat? Těšilo je dupat po květinách? To tedy byla skutečná slavnost. Předzahrádka, která mě nikdy předtím nezajímala, se proměnila v jiný kraj. Svatyně obkroužila všechny kouty zahrady, keře po ní zůstaly orvané a pošlapané. Nechápal jsem, co se vlastně děje. Zvuky se rozplývaly jeden v druhém. Zdálo se mi, jako by mi k uším střídavě doléhaly vlny zamrzlého ticha zběsilého lomozu. Jako když se míchají barvy. Kdyby se v prudkém varu mísila zlatá, šarlatová, fialová, zelená, žlutá, modrá a bílá, vypadalo by to jako jediná barva, v níž chvílemi vynikne zlatá a pak ji vystřídá šarlatová.

Zcela zřetelně jsem viděl jen jedinou věc. Něco, co mě děsilo, drásalo mé oči a srdce naplňovalo nevysvětlitelnou trýzní. Byl to výraz mladých mužů, kteří nesli svatyni. Vyjadřoval nezastřeně tu nejoplzlejší euforii na světě.

Jukio Mišima

Zpověď masky

Z japonského originálu *Kamen no kokuhaku*
vydaného nakladatelstvím Šinčóša v Tokiu v roce 1987

přeložila Klára Macúchová

Jazyková redakce Dita Nymburská

Jazyková korektura Petr Janus

Obálka a grafická úprava OFICINA

Sazba JT

Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2019

Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s. r. o., České Budějovice

První vydání

ISBN 978-80-87705-76-6

RUBATO

Sarajevská 8

120 00 Praha 2

www.rubato.cz

studio@rubato.cz